

ROMAN JURGA, WOJCIECH GÓRNIAK

*Centralne Laboratorium Technologii Przetwórstwa i Przechowywania Zboż
w Warszawie*

WSPÓŁPRACA NAUKI Z PRODUCENTAMI I PRZETWÓRCAMI ZBÓŻ

Podstawowymi zadaniami nauki rolniczej jest m.in. upowszechnianie oraz wdrażanie wyników badań własnych oraz organizacja szkoleń. Szczególną potrzebę zarówno w zakresie wdrażania, jak i szkolenia producentów zbóż - rolników oraz przetwórców (tj. zbożowców, paszowców, młynarzy a nawet piekarzy) należy widzieć w zakresie doskonalenia rynku zbożowego oraz jego dostosowania do systemów zachodnich (zwłaszcza UE).

W ostatnich latach z produkcji krajowej zbóż do obrotu rynkowego wchodzi ok. 4,7 mln ton (tj. ok. 18% zbiorów). Pokrycie krajowego zapotrzebowania na przetwory zbożowe w ostatnich latach łączy się z koniecznością przerobu na mąki, kasze i płatki ok 5,8 mln ton zbóż rocznie (w tym ok. 4,2 mln ton pszenicy oraz 1,3 mln ton żyta). Po zniesieniu rządowej kontroli cen i wszelkiego rodzaju subsydiów, pod wpływem różnic między popytem i podażą, a także różnic w cenach środków produkcji, nastąpiło daleko idące (sięgające 60% i więcej) zróżnicowanie międzyregionalne poziomu rynkowych cen zbóż oraz cen płaconych przez główne organizacje skupiające zboża. Zróżnicowanie cen nie zawsze jest jednak związane z jakością skupowanych zbóż, czego główną przyczyną jest brak w kraju zorganizowanego systemu odbioru jakościowego zbóż na wolnym rynku.

Wprowadzenie w 1994 r. przez ARR w skupie interwencyjnym niektórych wyróżników jakościowych do oceny wartości technologicznej ziarna i powiązania jej z ceną ziarna żyta i pszenicy również nie pozwala na wyraźną preferencję jakości za odpowiednio wyższą cenę i nie tworzy systemu oceny. Rolnik powinien w dłuższym okresie czasu wiedzieć, jakie odmiany wysokojakościowe (np. pszenicy) opłaci się uprawiać, gdyż nawet przy uzyskaniu niższych plonów z tych odmian rekompensata cenowa za jakość będzie opłacalna. Powinien również móc przekalkulować, czy uprawa i dostawa ziarna z odmian wysokoplennych - paszowych - mimo niższej ceny - może być w jego warunkach opłacalna. Dlatego też cennik skupu interwencyjnego, będący w dużym zakresie wzorcem dla wolnego rynku, powinien być tak zbudowany, aby istniały odpowiednie dopłaty i potrącenia za poszczególne wyróżniki jakościowe skupowanego ziarna zbóż.

Wdrożenie w Polsce stabilnego i ściśle określonego systemu odbioru jakościowego zbóż powiązanego ze stabilnym systemem cenowym jest warunkiem

podstawowym naszego wejścia do rolnictwa i rynku UE. O tym, jak daleko nam w tym zakresie do UE najlepiej świadczy omawiana (w ogólnych zarysach) organizacja rynku zbożowego w Niemczech. Odpowiednikiem ARR jest BALM - Niemiecki Urząd d/s Organizacji Rynku Rolnego, który prowadzi skup zbóż w ramach interwencji UE na terenach Niemiec (zbiory zbóż w Niemczech wynoszą ok. 37 mln ton, a skup w ramach interwencji wynosi ok. 12 mln ton). BALM nie posiada własnych magazynów zbożowych, lecz korzysta z odpłatnych usług prywatnych, bądź spółdzielczych magazynów i firm przewozowych. Ustalona przez BALM minimalna partia skupowanego zboża to 100 ton, dlatego większość ziarna skupowana jest od organizacji spółdzielczych lub firm, które mogą przygotować jednolitą jakościowo partię ziarna (rynek pierwotny). Skup rozpoczyna się od 1 listopada i może trwać do lipca na podstawie ofert pisemnych (na specjalnych formularzach), w której określono: wielkość oferowanej partii, rodzaj i jakość zboża, rodzaj transportu, miejsce gdzie znajduje się to ziarno oraz magazyn wynajmowany przez BALM, do którego proponowana jest dostawa. Przy dostawie do magazynu obecny jest przedstawiciel BALM, w obecności którego pobierana jest próbka ziarna. Laboratorium przy magazynie określa natychmiast wilgotność, zawartość zanieczyszczeń oraz gęstość ziarna (jeżeli ziarno nie spełnia wymagań w w/w zakresie wogóle nie jest przyjmowane). Dla pszenicy oraz żyta chlebowego (wg deklaracji dostawcy) pobrane próbki (przez próbobiorcę BALM) przesyła się do specjalnego laboratorium BALM, gdzie wykonywana jest w ciągu 30 dni ocena jakości technologicznej zgodnie z metodami czynnościowymi przyjętymi w UE (i określonymi w zarz. nr 1908/84).

Skup interwencyjny w Niemczech odgrywa rolę wzorca dla cen, wymagań jakościowych oraz oceny jakości ziarna skupowanego w ramach wolnego rynku. To krótkie i tylko ogólne omówienie zasad rynku zbożowego w Niemczech w porównaniu do rynku zbożowego w Polsce wskazuje, że nasze wejście do UE wymagać będzie zbudowania od podstaw systemu odbioru jakościowego w powiązaniu ze stymulacją cenową na rynku zbóż. Wymagać będzie również dostosowania producentów zbóż do określonych wymagań organizacyjnych, technicznych i jakościowych tego rynku. Podstawowym warunkiem powodzenia jest edukacja w rolnictwie i przetwórstwie zbóż. Należy zaznaczyć, że Centralne Laboratorium Technologii Przetwórstwa i Przechowywania Zbóż wykonało szeroką pracę, w której przedstawiono funkcjonowanie omawianego systemu w Polsce i w UE w zakresie ziarna pszenicy.

Końcowym etapem pracy było przedstawienie propozycji systemu odbioru jakościowego ziarna pszenicy w dopasowaniu do warunków rynku zbożowego w Polsce. Problemem tym zajmujemy się w dalszym ciągu. Dlatego też, Centralne Laboratorium Technologii Przetwórstwa i Przechowywania Zbóż w Warszawie uznało za swój podstawowy obowiązek stałe prowadzenie szkoleń w w/w

zakresie. Opracowaliśmy propozycję programu takich szkoleń, które powinny być prowadzone w systemie doradztwa rolniczego. Wspólne wykorzystanie bazy technicznej, laboratoryjnej i doświadczeń ODR i CLTPiPZbóż do przeprowadzenia takich szkoleń powinno zoptymalizować ich efektywność. Szkoleniem powinni być objęci: producenci zboża, młynarze, paszowcy, zbożowcy (handel zbożem), piekarze z terenu działania danego ODR. Praktycznie chcielibyśmy w ciągu 2 lat zorganizować takie 2-dniowe szkolenie w każdym z ODR. Dla wybranych ODR przewidujemy 1-dniowe szkolenie pokazowe, praktyczne na urządzeniach i aparaturze w siedzibie CLTPiPZbóż.

Odpowiedni wniosek o sfinansowanie tych szkoleń skierowaliśmy na początku br. do Ministerstwa Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej. Liczymy, że zarówno zainteresowane ODR-y jak i CLTPiPZbóż środki takie otrzyma, co pozwoli na uruchomienie systemu edukacji w zakresie organizacji i systemu odbioru jakościowego zbóż w Polsce.